

Pwyllgor Cyfartaledd Cyfle**COFNODION****Dyddiad:** 3 Chwefror 2000**Amser:** 9.30 am**Lleoliad:** Ystafell Bwyllgora 1, Adeilad y Cynulliad Cenedlaethol**Yn
Bresennol:** **Aelodau**

Jane Hutt (Cadeirydd)

Bro Morgannwg

Richard Edwards

Preseli Sir Benfro

Edwina Hart

Gŷ yr

Carwyn Jones

Pen-y-bont ar Ogwr

Gareth Jones

Conwy

Helen Mary Jones

Llanelli

David Melding

Canol De Cymru

Janet Ryder

Gogledd Cymru

Ymgynghorwyr i'r Pwyllgor

Kate Bennett

Comisiwn Cyfle Cyfartal

Kevin Fitzpatrick

Comisiwn Hawliau'r Anabl

Howard John

Anabledd Cymru

Mashug Aly

Comisiwn Cydraddoldeb Hiliol

Judith Jones

Comisiwn Cydraddoldeb Hiliol

Swyddogion

Andrew George Clerc

Julie Bragg Dirprwy Glerc

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan Glyn Davies a Kirsty Williams.

Eitem 1 ar yr Agenda: Adroddiad y Cadeirydd

Papur: EOC-01-00(p.1)

1.1 Croesawodd y cadeirydd bawb i'r cyfarfod. Yn arbennig croesawodd Dr Kevin Fitzpatrick, Comisiynydd newydd Hawliau'r Anabl Cymru; Dr Mashug Aly, Darpar Gyfarwyddwr y Comisiwn Cydraddoldeb Hiliol yng Nghymru; ac Elizabeth Jones, a ymunodd â Swyddfa'r Cwnsler Cyffredinol o Lys Iawnderau Dynol Ewrop yn Strasbourg yn ddiweddar.

1.2 Cyhoeddodd y Cadeirydd bod Kate Cassidy yn symud o'i swydd fel Pennaeth yr Adain Gweinyddiaeth Gyhoeddus, Cydraddoldeb a Phenodiadau Cyhoeddus i fod yn Bennaeth yr Adain Moderneiddio Llywodraeth Leol. Dymunai gofnodi diolch y Pwyllgor am rôl Kate mewn materion cydraddoldeb cyn ac ers ffurfio'r Pwyllgor. Byddai Mike Harper yn cymryd ei lle cyn bo hir.

1.3 Roedd y Cadeirydd wedi trafod staffio'r Uned Cydraddoldeb mewn cyfarfod diweddar gyda'r Ysgrifennydd Parhaol. Ers mis Mai cafwyd nifer o benodiadau i'r Uned â'r canlyniad oedd, yn ogystal â Phennaeth yr Adain a Phennaeth yr Uned, bod dau aelod o'r staff bellach wedi'u penodi i bob un o'r prif feysydd cydraddoldeb. Yn ogystal, roedd un aelod o'r staff yn gweithio gyda threfnwyr Cyngres Amrywiaeth Diwylliannol Byd-eang a secondiwr o Gyngor Ffoaduriaid Cymru ar faterion mewnfudo a lloches. Awgrymwyd y dylid gwahodd yr Ysgrifennydd Parhaol i esbonio'r adnoddau sydd ar gael i gefnogi cyfle cyfartal i'r Comisiwn.

1.4 Byddai canlyniadau'r Archwiliad Cydraddoldeb yn cael ei gyflwyno yn y cyfarfod nesaf. Gofynnodd yr aelodau a fyddai'r archwiliad yn cael ei gynnal yn annibynnol. Cytunodd Charles Willie y byddai hyn o gymorth ac y byddai'n cael ei drefnu. Roedd wedi cael cyngor annibynnol ar strwythur a fformat y dulliau casglu gwybodaeth a ddefnyddiwyd o'r sefydliadau cydraddoldeb ac o Brifysgol Cymru.

1.5 Amlygodd y Cadeirydd sawl mater o'i hadroddiad:

- nid oedd cynrychiolydd llywodraeth Tsieina yn y Gyngres Amrywiaeth Diwylliannol Byd-eang bellach i fod yn brif siaradwr. Roedd y Comisiwn Cydraddoldeb Hiliol yn cymryd rhan yn y gweithdai i'w cynnal yn y Gyngres, a gofynnwyd i Anabledd Cymru awgrymu lleoliadau hygyrch;
- gwahoddwyd Ysgrifennydd y Cynulliad dros Addysg a Phlant, Rosemary Butler; ac ACCAC, i fynychu cyfarfod nesaf y Pwyllgor i drafod ymateb y Cynulliad i argymhellion Ymchwiliad Stephen Lawrence ar addysg. Cytunwyd gwahodd ESTYN hefyd;
- roedd swyddfa Comisiynydd Materion Cymdeithasol Ewrop wedi cynghori y byddai unrhyw wahoddiad iddi hi ymweld â Chymru yn debygol o gael mwy o flaenoriaeth os byddai'r rhaglen

arfaethedig yn adlewyrchu ei phortffolio ehangach. Cytunwyd mai cyfle cyfartal fyddai'r prif ffocws. Fodd bynnag, byddai ymweliad ehangach yn rhoi'r cyfle i wneud y cyswllt rhwng cyfartaledd a datblygiad economaidd.

1.6 O ran amseriad yr wythnos cydraddoldeb arfaethedig, roedd y Cadeirydd wedi ystyried nifer o ffactorau ac wedi dod i'r casgliad y byddai'n briodol iawn i'w chynnal ym mis Gorffennaf tua amser trafodaeth flynyddol y Cynulliad ar gyfle cyfartal. Ni fyddai'r argymhelliad iddi gyd-fynd â Diwrnod Rhyngwladol y Merched wedi rhoi digon o amser i'r cynllun gweithredu o ganlyniad i'r Archwiliad Cydraddoldeb ddechrau. Fodd bynnag, roedd y Diwrnod yn cael ei gydnabod gan y Cynulliad am fod y Dirprwy Lywydd yn cadeirio digwyddiad gan y sefydliad Permanent Waves yn y Siambr a byddai llawer o'r Aelodau yn mynychu cinio gyda TUC Cymru. Cynigiodd yr Aelodau y dylid cynnal arddangosfa yn y Man Ymgynnull ar gyfer y Diwrnod a chefnogi digwyddiad o'r enw 'Dathlu fy Chwaer' a fyddai'n cael ei gynnal yn Neuadd Dewi Sant ar 21 Mawrth. Cynigiodd y Cadeirydd ysgrifennu at sefydliadau merched am y cynigion hyn.

1.7 Mynegodd yr aelodau siom gydag ymateb i'r holiadur ar ymwybyddiaeth cydraddoldeb ac awgrymwyd na fyddai'n ystyrlon cynllunio rhaglen ar sail cyfradd ymateb o 35%. Dywedodd y Cadeirydd y byddai'n well gan y rhan fwyaf o'r rhai hynny a oedd wedi ymateb sesiynau rhyngweithiol byrrach. Byddai hyfforddiant mewn penodiadau cyhoeddus yn digwydd cyn ddiwedd y sesiwn hwn. Byddai'r rhaglen ar gyfer sesiynau eraill yn cael ei darparu cyn ddiwedd y tymor.

Eitem 2 ar yr Agenda: Deddf Iawnderau Dynol Cyflwyniad gan Kate Cassidy, Pennaeth Adain Gweinyddiaeth Gyhoeddus, Cydraddoldeb a Phenodiadau Cyhoeddus ac Elisabeth Jones, Swyddfa'r Cwnsler Cyffredinol

2.1 Esboniodd Kate Cassidy bod Adran 107 Deddf Llywodraeth i Gymru 1998 yn atal y Cynulliad rhag gweithredu mewn ffordd sy'n anghydnaws â Deddf Iawnderau Dynol 1998. Mae'r Ddeddf Iawnderau Dynol ei hyn yn cwmpasu pob swyddogaeth gyhoeddus yn y DU ond ni ddaw i rym tan 2 Hydref eleni. Mae hyn yn golygu na fydd awdurdodau lleol a'r NHS er enghraifft yn cael eu cwmpasu gan y Ddeddf tan hynny.

2.2 Bydd y Ddeddf Iawnderau Dynol yn galluogi 'dioddefwyr' i ddefnyddio'r Confensiwn Iawnderau Dynol yn llysoedd a thriwiwnlysoedd y DU yn hytrach na mynd â hwy i Llys Iawnderau Dynol Ewrop yn y lle cyntaf. Mae hyn yn golygu bod yn rhaid i ddeddfwriaeth y DU gael ei dehongli mewn ffordd sy'n cyd-fynd â Hawliau Confensiwn. Os nad yw hyn yn bosibl bydd angen newid y ddeddfwriaeth, gan y Llysoedd o bosibl, gan ddileu deddfwriaeth eilradd neu trwy newid deddfwriaeth sylfaenol mewn dull carlam.

2.3 Mae hawliau'r Confensiwn yn eang eu cwmpas ac yn amrywio o'r hawl i briodi, i berthyn i undeb llafur, i gael addysg neu i fwynhau eich eiddo eich hun yn ogystal â'r hawl mwy sylfaenol i fywyd. Gall hawliau fod yn absoliwt, yn gyfyngedig neu'n gymwys mewn ffordd a ragnodir gan y gyfraith ond sydd yn gymesur â'r hawl dan sylw. Er enghraifft, ni allwch fod yn ddiostur wrth ddiogelu hawl rhywun i breifatrwydd. Yr hyn sy'n bwysig yw bod y Confensiwn yn bolisi byw ac y gellir ei newid gyda hinsawdd foesol gyfnewidiol gwlad.

2.4. Roedd i hawliau confensiwn oblygiadau ar gyfer sawl un o swyddogaethau'r Cynulliad. Mae'n rhaid ystyried Erthygl 6 – yr hawl i dreial teg – yn nhermau'r gweithdrefnau sy'n effeithio ar hawliau sifil a

goblygiadau megis penderfyniadau cynllunio neu unrhyw weithdrefn sy'n cynnwys pobl yn barnu hawliau pobl eraill. Mae gan Erthyglau 3 ac 8 oblygiadau am ofalu am bobl ddiamddiffyn megis plant a phobl hn. Mae'r rhain yn bwydo i mewn i bolisiau iechyd a gofal cymdeithasol y Cynulliad. Mae Erthygl 14 yn gwahardd camwahaniaethu. Mae'n rhaid ystyried hyn mewn cydweithrediad â'r holl hawliau eraill (e.e. yr hawl i addysg ac eithriadau o ysgolion) ac mae'n effeithio ar bolisiau yn gyffredinol.

2.5 Roedd y Swyddfa Gymreig wedi ymuno â Thasglu Iawnderau Dynol y DU ac wedi ffurfio bwrdd project i weithredu dros flwyddyn yn ôl. Mae'n rhaid i'r swyddogion nawr gwblhau rhestr wirio ar gyfer unrhyw gyflwyniadau i Ysgrifennydd Cynulliad i gadarnhau ei fod yn cydymffurfio ag Adran 107 Deddf Llywodraeth i Gymru. Cynhaliwyd seminarau mewnol ac mae canllawiau manwl wedi eu cynhyrchu ar gyfer meysydd polisi unigol. Hysbyswyd yr awdurdodau cyhoeddus a chyhoeddwyd arweiniad i gyrff nodedig, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru a Busnes Cymru. Mae cynhadledd ar y Ddeddf wedi ei threfnu ar gyfer y cyrff hyn ar 19 Mai a bydd gwneuthurwyr penderfyniadau allweddol yn bresennol. Byddai Aelodau'r pwyllgor a'r cynghorwyr presennol yn cael eu gwahodd i'r gynhadledd.

2.6 Wrth lofnodi'r Ddeddf, roedd Llywodraeth y DU wedi cymhwyso'r hawl i addysg yn nhermau argaeledd adnoddau. Roedd hyn yn arbennig o bwysig mewn cysylltiad â dymuniadau rhieni i addysgu eu plant yn eu crefydd eu hunain. Roedd yr Aelodau hefyd yn teimlo y gallai'r Cynulliad ddarparu adnoddau i gwrdd â'r galw os byddai angen. Bu'r Confensiwn ei hun mewn bodolaeth ers 1951 a theimlai'r Aelodau y byddai'n briodol dathlu ei hanner can mlwyddiant y flwyddyn nesaf.

Eitem 3 ar yr Agenda: Adroddiad Tasglu Hawliau Anabledd: O Eithrio i Gynnwys Papur: EOC-01-00(p.2)

3.1 Esboniodd y Cadeirydd bod y Prif Ysgrifennydd wedi gwahodd y Pwyllgor i fonitro gweithredu argymhellion y Tasglu Hawliau Anabledd (DRTF). Gwahoddodd Kevin Fitzpatrick i rhoi sylwadau ar yr adroddiad.

3.2 Roedd aelodau'r DRTF wedi dod o gefndiroedd amrywiol ac yn cynnwys cyflogwyr a chynrychiolwyr y sector gwasanaeth. Mae'r adroddiad a ddeilliodd o hyn felly yn gytbwys am fod angen bodloni pob plaid ac mae'n gosod gwaelodlin y gall y Cynulliad gymryd ei bolisiau a datblygu ymagwedd strategol ohono. Amlygodd Dr Fitzpatrick bod un o'r materion a godwyd yn arbennig: addysg, ar bob un o'r 3 haen, ar hyn o bryd yn dod y tu allan i ddarpariaethau'r Ddeddf Gwahaniaethu ar sail Anabledd (DDA). Mae'r adroddiad yn amlygu'r brys i unioni hyn ym marn y Tasglu. Nododd bod y Llywodraeth yn cydymdeimlo â'r holl awgrymiadau a wnaed yn yr adroddiad er nad oes amserlen glir i fynd i'r afael â hwy hyd yma. Mae cylch gorchwyl y DRTF yn ei alluogi i arolygu ac awgrymu argymhellion y mae o'r farn y dylai gael blaenoriaeth. Blaenoriaeth arbennig i Gymru oedd y trothwy y mae cyflogwyr yn gaeth iddo gan ddarpariaethau'r DDA, gan fod gan Gymru gyfradd uchel o gyflogwyr bach. Byddai cymhwyso darpariaethau nwyddau a gwasanaethau'r DDA yn flaenoriaeth amlwg o fewn yr ystyriaeth hon.

3.3 Byddai gan y Comisiwn Hawliau'r Anabl ei hun bedair swyddogaeth graidd: gwaith achos, cymorth cyfreithiol, cynrychiolaeth polisi a'r cyfryngau. Roedd staff y Comisiwn, 160 i gyd, ar hyn o bryd yn cael eu recriwtio, gan gynnwys 6 Chyfarwyddwr, un a fyddai'n cwmpasu Cymru. Byddai'r Comisiwn yn gweithredu ar yr egwyddor 'nad oes unrhyw gydraddoldeb cyfle nes bod cydraddoldeb canlyniad' a byddai'n gobeithio

cael effaith cyn gynted â phosibl. Hysbysodd y Cadeirydd yr Aelodau bod swydd allweddol o fewn y Comisiwn ond wedi cael ei hysbysebu yn y South Wales Echo yn flaenorol ond yn dilyn cynrychioliadau a wnaeth i David Blunkett, roedd hefyd wedi ymddangos yn y Western Mail.

3.4 Cytunwyd comisiynu papur ar weithredu argymhellion y DRTF yng Nghymru, gan gynnwys a oedd yn bosibl amrywio'r trothwy yma. Roedd yr Aelodau'n ystyried ei bod yn bwysig i'r Cynulliad osod terfynau amser a graddfeydd amser. Gwnaeth y Cadeirydd argymhelliad i ysgrifennu at bob un o Aelodau'r Cabinet a Chadeiryddion y Pwyllgorau i ddod â'r adroddiad i'w sylw ac i'w hysbysu o fwriad y Pwyllgor i ddefnyddio ei bwerau archwilio'n llawn. Byddai'r llythyr yn cynnwys pwyntiau allweddol a chwestiynau penodol y dylai'r derbynwyr eu hystyried. Nododd Charles Willie bod argymhellion y DRTF eisoes wedi cael eu dosbarthu i Bennaeth pob Adain o'r Cynulliad ac y gofynnwyd iddynt nodi pa gamau weithredoedd ymarferol yr oeddent yn bwriadu eu cymryd nawr.

3.5 Ystyriodd yr aelodau a ddylid hefyd gofyn i Rosemary Butler roi sylwadau ar argymhellion y DRTF pan fyddai'n dod i'r Pwyllgor. Teimlwyd y gallai ymyrryd â'r ystyriaeth o argymhellion Stephen Lawrence. Fodd bynnag, byddai'r Cadeirydd yn ysgrifennu at Mrs Butler a Tom Middlehurst, Ysgrifennydd y Cynulliad dros Addysg a Hyfforddiant yn awgrymu cyfarfod anffurfiol ynglŷn â'r rhain a'r materion cenedl a godwyd yng nghyfarfod blaenorol y pwyllgor.

Eitem 4 ar yr Agenda: Gweithgor ar Argymhellion Ymchwiliad Stephen Lawrence **Papur: EOC-01-00(p.3)**

4.1 Cyflwynodd y Cadeirydd yr eitem hon a fyddai'n ystyried cylch gorchwyl ar gyfer y gweithgor o wirfoddolwyr ar argymhellion Ymchwiliad Stephen Lawrence ac adroddiad o'u cyfarfod ar 19 Ionawr. Roedd yn rhaid cydnabod hiliaeth sefydliadol a mynd i'r afael ag ef. Roedd cyrff sy'n ymdrin â materion hiliaeth yn ystyried ymagwedd proactif y Pwyllgor yn ffafriol iawn ar roeddent yn edrych ymlaen at weld y canlyniadau. Cytunodd aelodau'r gweithgor ystyried ar wahân a ddylai ffurfio is-bwyllgor ffurfiol o'r Pwyllgor.

4.2 Croesawyd yr argymhelliad i sefydlu gweithgor o swyddogion a chyrff allanol i edrych yn fanwl ar yr argymhellion addysg. Awgrymwyd y dylai'r Comisiwn Cydraddoldeb Hiliol a Fforwm Lleiafrifoedd Ethnig Cymru Gyfan fod yn aelodau o'r gweithgor ynghyd ag ACCAC, ESTYN a Heddlu De Cymru. Dylid hefyd wahodd cyrff y tu allan i'r 'status quo' i gymryd rhan os gellid eu hadnabod. Cytunodd y Cadeirydd â'r teimladau a fynegwyd a dywedodd y ceid cynnydd ar y gweithgor cyn gynted â phosibl.

Eitem 5 ar yr Agenda: Blaenraglen Waith y Pwyllgor **Papur: EOC-01-00(p.4)**

5.1 Gwahoddwyd yr Aelodau i ystyried y Blaenraglen Waith arfaethedig ar gyfer y Pwyllgor. Gan bod rhai o'r agendâu yn llawn, awgrymwyd y gellid cynnal rhai sesiynau briffio ar gyfer yr Aelodau y tu allan i gyfarfodydd y pwyllgor. Fodd bynnag, cydnabuwyd y gallai fod problemau amserlen gyda'r ymagwedd yma. Nid oedd y rhaglen yn gaeth a gellid ei newid wrth i faterion godi. Roedd yr Ysgrifenyddiaeth yn olrhain y papurau y gofynnwyd amdanynt yn flaenorol i sicrhau eu bod yn cael eu dychwelyd at y Pwyllgor ar amser priodol.

Eitem 6 ar yr Agenda : Cofnodion y cyfarfod blaenorol

Papur: EOC-05-99(min)

6.1 Roedd y Comisiwn Cyfle Cyfartal wedi cyflwyno rhai cywiriadau ysgrifenedig i'r ffigurau a ddyfynnwyd ym mharagraff 4.1 o'r cofnodion ond fel arall derbyniwyd y cofnodion. Ceisiodd yr aelodau wybodaeth bellach ar ychydig bwyntiau. Gofynnwyd am wybodaeth ar yr ymagwedd proactif a oedd bellach yn cael ei chymryd i recriwtio staff du ac o leiafrifoedd ethnig i'r Cynulliad; a'r cwestiwn o gynrychiolaeth y Cynulliad yn nigwyddiad Beijing Plus Five. Ymgwymerodd y swyddogion i adrodd yn ôl ar y materion hyn.

6.2 Tynnodd Howard John sylw at ddatblygiadau yn ymwneud ag adeilad newydd y Cynulliad. Roedd yr Aelodau wedi cael gwybodaeth ar yr hyn a drafodwyd gyda'r penseiri a byddai ymarferiad ymgynghorol llawn yn cael ei gynnal cyn y byddai'r cynlluniau'n derfynol. Diolchodd i'r Ysgrifennydd Cyllid am alluogi i drafodaethau o'r fath a'r newidiadau o ganlyniad i hynny ddigwydd.

6.3 Daeth y cyfarfod i ben am 12.05.